

О.О. Дольська

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА РОЛЬ КОНЦЕПТІВ У НАУЦІ ТА ОСВІТІ (ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ТЕХНОСФЕРИ)

Сучасний філософський дискурс пропонує у визначенні значень елементів реальності спиратися на поняття і концепти. Їх використання стає виправданим у контексті становлення нової, антропологічної за своїм характером цивілізації, а також у напрямі трансдисциплінарного розвитку сучасної освіти.

Ключові слова: *концепт, поняття, техносфера, технічна реальність, техніка, рівні раціональності.*

Актуальність. Наука спирається на особливу мову, мову понять. У науковій літературі є багато термінів, які визначають штучний світ, що створює людина завдяки своїй діяльності. Сучасний розвиток науки потребує використання поруч із поняттями і концептами. Звернення до концептів обумовлено багатьма факторами, серед яких є і перехід до нової антропологічної цивілізації, до нової освітянської компетентнісної парадигми, формування нової техніки мислення тощо.

Автор статті вказує на необхідність активно використовувати поруч із поняттям “техносфера” концепт “техносфера”. Це дасть можливість розширити формально-логічне значення поняття його прагматичною стороною, що відкриє нові горизонти як для наукового пізнання, так і для розуміння цього терміна з боку студента, а також пересічної людини.

Ступінь розробленості. Потреба користуватися в науковому пізнанні поняттями йде ще з часів Платона і Аристотеля. А проблема використання концептів починає свій шлях з проблеми інтерсуб’єктивності мислення, до якої підійшли у своїх роботах Д. Юм, А. Уайтхед, Е. Гуссерль, яку розвинули М. Гайдеггер, Ю. Габермас, К.-О. Апель, К. Ясперс, представники аналітичної філософії, О. П’ятигорський, М. Мамардашвілі, П. Рікер, Ю. Лотман, Т. Кун, В. Біблер, Н. Попкова та ін.

Навчальна форма (лекція, семінар, урок) реалізується як процес, який має властивості події. З одного боку, подія задає параметри освоєння індивідом себе самого і світу, розбудови себе в цьому світі, уміння співвіднести своє самозвеличення із суб’єктивністю інших людей і цілісністю інших співтовариств. Це приводить до відмови від традиційного уявлення про освітні процеси як лінійні траєкторії. Подія дозволяє розірвати дистанцію між культурно-історичним періодом, коли викладач здобував свої знання, і сьогодишнім усвідомленням себе самого у контексті інтерпретаційної раціональності. Подолання цієї дистанції здійснюється завдяки інтерпретації свого знання, розуміння самого себе через іншого – студента. Побудова змістовної компоненти викладання дисципліни ґрунтується на культурно-педагогічному виборі, завдяки чому викладач постійно проводить пошук раціональних припущень та правил, які визначають його вибір у викладанні матеріалу.

У центрі механізмів формування смислів здобуття знань є різні фактори, серед яких настрої студентів, їх підготовка, бажання брати участь в обговоренні проблеми тощо, а головний – феномен мотиву. Мотиви з’являються тоді, коли з’являються парадоксальні ситуації, що виявляють вплив на пізнавальну позицію слухача; до системи страхування мотиву підключаються певні цінності. Звідси і модель особи, дію якої можна описати у вигляді таких процесів: рефлексивного моніторингу, раціоналізації дії та

© О.О. Дольська, 2012

її мотивації. Мотивація зростає на ґрунті комунікації, що й підкреслює її гетерогенний характер. За П. Рікером, множинність інтерпретацій, їх конфлікт є позитивною якістю

розуміння, що створює сутність інтерпретації [1]. Роль мотивації як дії в структурі розуміння та роз'яснення становить поле реалізації рефлексії.

При роз'ясненні нового матеріалу викладач оперує поняттями. Але правила наукової діяльності, за Т. Куном, не завжди виведені логічно, не завжди дослідники надають їм вербалізовану завершену форму [2]. У самому науковому знанні немає жорстко зафіксованих моделей, що роз'яснюють моделі змін, про що пишуть Т. Кун, В. Ньютон-Сміт [2, 3]. Проблема введення понять в педагогічні теорії, завдяки яким вирішується питання організації матеріалу саме за принципами науковості, завжди є відкритою. Найчастіше поняття, які набувають педагогічного значення, передаються по умовчанню. У сучасній науці проблема інтерсуб'єктивності знань переросла не тільки в проблему діалогу та полілогу - вона трансформувалась в проблему звернення до концептів. Про цю необхідність починають говорити у філософії з кінця ХХ ст.

В. Біблер, відштовхуючись від парадоксу про "само застосування" "того поняття, що не може бути самозастосованим", підкреслює перехід від формально-логічного визначення поняття до формально-змістовного. Активно пропонує використовувати такі терміни, як "двомовність", "мова", "внутрішній діалог", "монолог", "діалогіка", пропонує логіку розглядання власного мислення зі сторони, тобто раціонально обмірковувати власну особистісну логіку, виходячи, тим самим, на діалогіку. Зміну мислення В. Біблер вбачає у зміні раціональності, яка переходить від монологічного типу до діалогу та поліфонічного мислення як діалогу різних логік. Нове мислення, - вважає він, - буде більш асоціативним, техніка мислення буде базуватися на логіці парадоксів. Школа діалогу культур В. Біблера пропонує нову позицію в осмисленні процесуальності мислення. Завдання викладача – виявити спосіб навчання, який створює ситуацію виникнення проблем у змісті знань. При цьому стверджувалося, що мислення має бути спеціально організованим як трансперсональний процес у діяльності на основі діалогу або полілогу [4].

Нова техніка мислення формується на основі зняття абсолютних меж мислення, поставлених Кантом, чому сприяла концепція "логічного простору" Л. Вітгенштейна [5]. Для мислення, за Кантом, аксіомами стали положення про простір і час як апіорні форми пізнання, а відмінність між чуттєвістю і інтелектуальністю стали засобами для розрізнення знаків оточуючого світу, яке він розумів як трансцендентальне, тобто філософське, що за часів Просвітництва було орієнтованим на парадигму геометричного мислення. Тому в епоху Модерна кожному простору текстів відповідав один тип раціональності і один вид логіки – логіки Аристотеля, яка, завдяки класичному типу раціональності, сприяла формуванню лінійної техніки мислення. Нелінійна техніка мислення кожному простору текстів, знаків пропонує свій тип раціональності. Якщо для лінійної техніки мислення характерне звернення до стійких структур буття, де неможливе порушення правил тотожності, суперечності, виключеного третього, то в нелінійній техніці мислення затверджуються мінливість, динамізм як адекватна межа світу, відбувається відмова від опозицій, що структурують світ у його усталених характеристиках. Нелінійна техніка мислення націлює на роботу не з певними образами, заданими "науковою картиною світу", а з простором знаків, текстів, знаковими конструктами та концептами.

"Наукова картина світу" постійно піддається динамічним змінам: від ньютонівсько-кантіанської, що задається логікою Аристотеля, до синергетичної, де присутні парадокси, розбіжності та алогічність. У класичній "картині світу", що припускає лінійну логіку мислення, відбувається підсумовування знання і рух у ньому лінійними траєкторіями, а в некласичній – предмети "витягнуті" з лінійної взаємодії, відсутня система чітко вивірених значень. Легітимацію одержують їх різноманітність і непередбачуваність.

У нелінійній техніці мислення раціональність розглядається як генеральний метод конструювання значень реальності, де формально-логічні поняття доповнюються формально-змістовними значеннями. Особливістю сучасної "наукової картини світу" стає те,

що вона створюється вже не тільки поняттями, але й значеннями та образами. Мова вже не тільки описує світ, але і “втільюється” в смислових висловах. Тому мислення вимушене оперувати не тільки поняттями, заданими “науковою картиною світу”, не тільки певними образами, що йдуть від “картини світу”, а бути спрямованим на вироблення стратегій по осмисленню значень, понять і образів.

Теоретико-методологічного значення в сучасній науці та освіті набуває концепт. Сучасний розвиток техніки, технічного середовища потребує формування нового філософського дискурсу, де в центрі уваги – концепт “техносфера”.

Якщо звернутися до більшості сучасних розробок осмислення ролі та значення техніки і технічної реальності, то найбільш поширеними є моделі, за якими останні виступають як автономні системи, що вийшли з-під контролю людини і розвиваються самотужки. Функціонування технічної реальності завжди малолокальні, автономні аспекти, і це знаходило прояв у стихійному формуванні технічних систем, що тягло за собою якісь природні перетворення. Як слідство, реакція – разом з технологічним зростанням це спричиняло ще й соціокультурні зміни. Сучасна цивілізація вже зрозуміла недостатню ступінь управління всіма сферами штучного середовища. Отже, для розуміння процесів, що мають місце в штучно створеному середовищі, необхідно було ввести низку термінів. Серед них особливе місце посідає термін “техносфера”.

Звернення до нього викликано однією з актуальних проблем цивілізації – подальшого існування людства. Ми стикаємося з проблемами планетарного масштабу: посилюється протиріччя між стрімким зростанням техногенного середовища, що використовує природні ресурси, і можливостями ці ресурси відновлювати. Актуальним також стає завдання управління штучним світом. Його масштаби роблять контроль не повним, а результати взаємодії техносфери і людини, техносфери і природи призводять до втрати рівноваги між природою і техносферою, до трансформацій у природному середовищі, соціумі та в людині. Тобто цей термін вказує на сферу, що приймає системні ознаки, займає визначну позицію в історії людства. А це свідчить про те, що техносферу можливо за цим поняттям розглядати як емпіричний об’єкт. Звернення до терміну “техносфера” висуває перед науковцями завдання створити певний термінологічний апарат, який дасть можливість вийти на узагальнення емпіричних характеристик різноманітних технічних об’єктів у вигляді окремих понять.

Знання, що продукуються філософією, дають можливість не тільки систематизувати концепції, варіації розуміння техніки, розуміння штучного і природного, технічної реальності. Філософія вказує на те, що термін “техносфера” може бути використаним не тільки як поняття, але й як концепт. Залежно від того, на що спирається науковець, створюються два різні дискурси.

Зараз декілька слів про саме розуміння філософського поняття. Якщо ми говоримо про поняття, то знаємо, що воно формується як результат такої операції думки, як абстрагування, що відводить від протиріч, негараздів, нехтує деякими ознаками на користь інших. Про це свідчить концентрація в ньому ступеня загальності, бо саме ним ми охоплюємо і технічну реальність, і технічні комплекси, і саму техніку з її позитивними і негативними результатами; з його допомогою ми можемо говорити про глобальний опис технічної реальності. Нехтуються також окремі моменти невідповідності, протиріччя між технічними системами, нехтується така головна характеристика, як переробка природного середовища у штучне. Тобто багато чого відходить у бік, що залежить, наприклад, від певної точки зору, яка ґрунтується на оцінках, загальних зв’язках, що, як результат, зростають на цих оцінках. Отже, поняття розглядає об’єкт як ідеальну конструкцію.

Треба вказати на те, що найчастіше термін “техносфера” в науковому пізнанні використовується як поняття, а сама техносфера може вивчатись як єдине ціле планетарного масштабу, тобто як емпіричний об’єкт і як ідеальна конструкція. Таке розуміння тер-

міна (як зовнішньої реальності) підштовхує нас до думки, що ми спираємося на класичний тип наукової раціональності. Тобто реалізується режим суб'єкт–об'єктної пізнавальної схеми, де суб'єктом є людина, а об'єктом – та сама техносфера.

Але сьогодні ми вказуємо на те, що сучасна наука характеризується рефлексивною позицією, яка відбувається завдяки критичному аналізу понять та ідеальних об'єктів. Ця процедура у філософії дістала назву розпредмечування. Розбудова нових підходів, нових теоретичних термінів, об'єктів отримала назву – опредмечування. Особливої актуальності цей процес набуває в дискурсивних практиках. У такому контексті термін “техносфера” пропонується розглядати як концепт. Це означає зовсім новий підхід до розуміння техносфери. Вона розглядається як особливо організований засіб бачення реальності. Якщо поняття має однозначне смислове навантаження, і воно є об'єктивним, то концепт формується мовою як суб'єктивна актуалізація смислу. Якщо поняття – це елемент наукової теорії, то концепт – засіб і елемент діалогу, полілогу, який функціонує в мовній комунікації. Концепт актуалізує онтологічний складник поняття. Р. Карнап, наприклад, розміщував концепт між мовним висловлюванням до предмета (поняття) і денотатом, що зіставляється з предметом. Тому іноді концепт трактують як зміст поняття, але, на наш погляд, його значення набагато ширше.

Звернення до концепту актуалізується, якщо ми звертаємося до будь-якого дискурсу. Люди як споживачі мови вибирають елементи, взяті з різних дискурсів: то може бути інформація зі ЗМІ, міжособистісного характеру, запозичена з багажу університетської освіти тощо. У такому контексті мова розцінюється як така, що спричиняє соціальні зміни, а дискурсивна практика розглядається як один з вимірювачів соціальної практики, який знаходиться в діалектичному зв'язку з іншими практиками. Це може бути науковий дискурс, який функціонує за допомогою наукових понять і своєї логіки, що зростає на ґрунті наукової раціональності, це може бути економічний дискурс зі своєю логікою, освітянський, технічний тощо. Взагалі “дискурсивна практика не тільки відтворює, але й змінює інші виміри соціальної практики, разом вони й створюють світ” [6, с. 39].

Упорядкований та ієрархізований мінімум концепту утворює концептуальну схему, вказує на зв'язки окремих концептів між собою, що й становить суть концептуалізації. Функціонує концепт у середині сформованої концептуальної схеми в режимі розуміння – пояснення. Аналізуючи концептуальні схеми, можна говорити про концептуальні рівні, яким відповідають визначні концепти. Іноді концепт конкретизується на іншому рівні, змінюючи тим самим елементи схеми, з якими він починає зіставлятися. Це свідчить про те, що в рамках однієї концептуальної схеми вони не обов'язково співвідносяться між собою, але вони повинні зіставлятися в контексті цілісності, в яку входять і яку утворюють.

Для розуміння значення філософського осмислення концепту “техносфера” необхідно усвідомити, що будь-яка раціональність має два рівні в організації своєї структури. Раціональність доповнюється ціннісними аспектами, всією суб'єктивністю людини. Спираючись на це, раціональність має і загальну, і особистіснозабарвлену характеристику, що дозволяє декларувати наявність її формального та змістовного рівнів. Тобто мислення є і інтерсуб'єктивною смислороджуючою діяльністю свідомості, і процесуальною діяльністю, яка підлягає нормуванню та організації. Наявність формального і змістовного рівнів раціональності пов'язуємо, по-перше, із парадоксом раціональності М. Вебера [7], згідно з яким остання зводилась до розсудку, а по-друге, з концепцією об'єктивного і суб'єктивного розуму М. Горкгаймера [8].

Формальний рівень розцінюється як описативно-нормативний апарат стандартизації мислення, він представлений техніками мислення. Змістовний рівень реалізує ціннісноорієнтовані складники: цілепокладання, мотивацію тощо, його можливо пов'язувати зі стилем мислення. Якщо обґрунтування двох рівнів базується на концепції

об'єктивного та суб'єктивного розуму, то сама раціональність тісно переплетена із поняттям “розум”. Обґрунтування розуму передбачає його наявність як трансіндивідуальні структури, які висловлюються конкретно-історичною “мовою”, що залежать від історичної епохи, і впливають на формування певних типів раціональності [9].

Отже, якщо поняття виражає певну суму теоретичних знань, то концепт охоплює і сферу освіченості, і галузь соціального конструювання реальності, і ціннісні характеристики тощо. В концепті відбиваються не тільки колективні, але й індивідуальні реакції на певний об'єкт. Завдяки саме концептам форми об'єктивно реального буття перетворюються у форми свідомості. Концептуальне бачення світу впливає на образно-емоційний лад людини і дає схему сприйняття елементів життя соціуму.

У концепті великого значення набувають не тільки цінності, але й символи, почуття, теоретичне узагальнення в синтезі з практичним. Для всіх культур центральні концепти є деякими образами, тому кожен може вкласти в концепт такий зміст, що є найбільш бажаним для нього. Індивідуальне сприйняття визначає ступінь варіативності, в якому поєднуються декілька відтінків смислу. Але саме в дискурсі буде формуватися концепт, де інваріанти смислів були засвоєні членами соціально-культурної спільноти.

Використання концепту стає можливим у новій пізнавальній схемі, що розбудовується завдяки постнекласичному типу наукової раціональності – суб'єкт-суб'єктному.

Сьогодні ми можемо говорити про те, що є різні засоби репрезентації технічного середовища: його можливо уявити як глобальну сферу, що отримує назву техносфери і тим самим вказує на загальну характеристику найважливіших напрямків розвитку технічної реальності як глобальної. При цьому є два основних розуміння технічного середовища: перший підкреслює зростання технічної реальності та утворення свого роду закономірності виходу технічної реальності з-під контролю людини, а другий наголошує на повному її контролі з боку людини. Ці два підходи дають протилежні оцінки, але не виключають один одного.

Звернення до концепту може не ставити питання так гостро. Новий дискурс, сформований за допомогою концепту “техносфера”, вже не буде обмежуватися двома протилежними позиціями щодо значення і ролі техніки. Концептуальне розуміння техніки вказує на те, що вона стає втіленням раціональності як такої, а це вже свідчить про трансформаційні процеси у мисленні самої людини. Прикладом може стати один з механізмів трансформації соціалізації людини. Багато в чому сьогодні соціалізація формується під впливом техніки на рівні позасвідомого. Паралельно навички та вміння використовувати елементи техніки є свого роду фундаментом формування особистості. Техніка сприяє формуванню нових смислів, під впливом яких формуються детермінації суспільного й індивідуального життя. Технічна реальність не може існувати автономно. Навпаки, вона залежить від природних об'єктів, і в той же час – від інженерних схем, конструкторських проектів. І саме воля людини, інженера, його думки та його проекту має вплив на технічне середовище. Іноді ідеал керування нею з боку людини руйнується під впливом деяких випадків, а це, спираючись на постнекласичну раціональність, свідчить про флуктуаційний характер технічного середовища, що змінює взагалі його опис.

У концептах відбиваються цінності, символи, почуття, уяви, формуються зразки того, як сприймати штучну природу, як її усвідомлювати і як цей технічний світ творити. Ядро концепту – продукт філософського аналізу, тобто це результат філософського дискурсу, але це для вчених. Для пересічної людини концепт виступає у вигляді невідрефлексованих образів, в які кожен представник цивілізації може вміщувати найбільш близький для нього смисл. Це доводить до висновку: новий опис необхідно змінювати, відмовившись від опозиції природного і штучного, що руйнує буттєві характеристики людини і техніки.

Концепт можна використовувати в різних цілях, з різними функціями: нормативною, емоційною, аксіологічною, аргументативною, доказовою, описовою тощо. До того ж, спираючись на концепт, ми можемо подолати протиріччя між основними складниками понятійних схем: між людиною і технікою, між природою і технікою та ін. А це вже спричиняє трансдисциплінарні зв'язки у дослідженні техносфери. Можна говорити про соціотехнічні, соціокультурні, біотехнічні дослідження техносфери тощо. У цьому, мабуть, відбивається сутність техносфери, яку не можна характеризувати тільки з одного якогось боку. А це означає, що філософський аналіз техніки та технічного середовища повинен ґрунтуватися на трансдисциплінарному підході, який і дозволить враховувати термінологію концепту для опису технічних об'єктів, операцій, процедур та ін., проводячи крізь них економічні, екологічні, політичні, соціокультурні характеристики. Якщо ж вони ще взяті й в діахронічному аспекті, то це додасть елемент темпоральності в дослідженнях, присвячених техносфері. У концепті “буде відбиватися універсальний код роботи людини з природою: її перероблення завдяки технічним практикам, перебудові природних об'єктів у штучні” [10, с. 278].

Висновки. Отже, традиційно людина прагне контролювати технічну реальність, але робить висновок, що це неможливо у повному обсязі. Це є наслідком, по-перше, розуміння техносфери як емпіричного об'єкта, що є характерним для суб'єкт-об'єктної пізнавальної схеми. Нова гносеологічна суб'єкт-суб'єктна схема потребує нових засобів бачення реальності. Тобто поруч із використанням поняття висувається необхідність активно спиратися на концепти, що дасть можливість відійти від традиційного способу бачення техносфери. Використання концептів дає можливість посилити формально-логічний зміст понять прагматичним складником. З позицій концептуального бачення предметів, явищ та іншого перед нами розгортається більш широкі можливості їх розуміння. Такий підхід відповідає нелінійній техніці мислення та закладає основи для формування трансдисциплінарного підходу в сучасній науці та освіті.

Список літератури: 1. Рікер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике / П. Рікер ; [пер. с фр., вступит. ст. И. С. Вдовина]. — М. : Канон-Пресс-Ц; Кучково поле, 2002. — 624 с. 2. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун ; [пер. с англ.]. — М. : ООО “Издательство АСТ”: ЗАО “Ермак”, 2003. — 365 с. 3. Ньютон-Смит В. Рациональность науки / В. Ньютон-Смит // Постмодерн в философии, науке, культуре: Хрестоматия; [сост. В. И. Штанько, И. З. Цехмистро, В. Н. Сумятин]. — Харьков : СиМ, 2000. — С. 424 - 439. 4. Библер В. С. От наукоучения – к логике культуры: два философских введения в двадцать первый век: / В. С. Библер. — М. : Политиздат, 1991. — 414 с. 5. Витгенштейн Л. Философские исследования / Людвиг Витгенштейн ; [пер. с нем. С. А. Крылова] // Новое в зарубежной лингвистике. — Вып. XVI. Лингвистическая прагматика : Сборник. — М. : Прогресс, 1985. — С. 79 - 128. 6. Филлипс Л., Йоргенсен М.В. Дискурс-анализ. Теория и метод / Пер. с англ. — Харьков: Гуманитарный центр, 2004. — 336 с. 7. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / Макс Вебер // Вебер М. Избранные произведения ; [предисл. П. П. Гайденко]. — М. : Прогресс, 1990. — 423 с. 8. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму / Макс Горкгаймер ; [пер. з німец. М.Д. Култаєва]. — К.: ППС – 2002, 2006. — 282 с. 9. Дольська О. О. Моделі раціональності в освіті (до питання про трансформаційні процеси в освіті) // Практична філософія. — 2011 (№40). — № 2. — С. 106–114. 10. Попкова Н.В. Філософія техносфери. — М. : Изд-во ЛКИ, 2008. — 344 с.

Bibliography (transliterated): 1. Riker P. Konflikt interpretacij: Oчерki o germenевtike / P. Riker ; [per. s fr., vstupid. st. I. S. Vdovina]. — M. : Kanon-Press-C; Kuchkovo pole, 2002.— 624 s. 2. Kun T. Struktura nauchnyh revoljucij / T. Kun ; [per. s angl.]. — M. : ООО

“Izdatel'stvo AST”: ZAO “Ermak”, 2003. — 365 s. 3. N'juton-Smit V. Raciona-l'nost' nauki / V. N'juton-Simt // Postmodern v filosofii, nauke, kul'ture: Hres-tomatija; [sost. V. I. Shtan'ko, I.Z. Cehmistro, V. N. Sumjatiin]. — Har'kov : SiM, 2000. — S. 424 - 439. 4. Bibler V. S. Ot naukouchenija – k logike kul'tury: dva filo-sofskih vvedenija v dvadcat' pervyj vek: / V. S. Bibler. — M. : Politizdat, 1991. — 414 s. 5. Vitgenshtejn L. Filosofskie issledovanija / Ljudvig Vitgenshtejn ; [per. s nem. S. A. Krylova] // Novoe v zarubezhnoj lingvistike. — Vyp. HVI. Lingvi-sticheseskaja pragmatika : Sbornik. — M. : Progress, 1985. — S. 79 - 128. 6. Fillips L., Jorgensen M.V. Diskurs-analiz. Teorija i metod / Per. s angl. — Har'kov: Gumanitar-nyj centr, 2004. — 336 s. 7. Veber M. Protestantskaja jetika i duh kapitalizma / Maks Veber // Veber M. Izbrannye proizvedenija ; [predisl. P. P. Gajdenko]. — M. : Progre-ss, 1990. — 423 s. 8. Gorkgajmer M. Kritika instrumental'nogo rozumu / Maks Gork-gajmer ; [per. z nimec. M.D. Kul'taeva]. — K.: PPS – 2002, 2006. — 282 s. 9. Dol's'ka O. O. Modeli racional'nosti v osviti (do pitannja pro transformacijni procesi v osviti) // Praktichna filosofija. — 2011 (№40). — № 2. — S. 106–114. 10. Popkova N.V. Filosofija tehnosfery. — M. : Izd-vo LKI, 2008. — 344 s.

UDC 1 : 37

O. Dolska

THE THEORETICAL-METODOLOGY ROLE OF CONCEPTIONS IN SCIENCE AND EDUCATION (TO THE PROBLEM KNOWING OF TECHNIC-SPHERE)

Modern philosophical discourse suggests in determination of values of elements of reality to lean by concepts on conceptions. Their use becomes justified in the context of becoming of new, anthropological after the character, civilizations, and also at direction of transsubject development of modern education.

Keywords: *conception, concept, technic-sphere, technical reality, technique, levels of rationality.*

УДК 1 : 37

О.А. Дольская

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ РОЛЬ КОНЦЕПТОВ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ (К ПРОБЛЕМЕ ПОНИМАНИЯ ТЕХНОСФЕРЫ)

Современный философский дискурс предлагает в определении значений элементов реальности опираться на понятия и концепты. Их использование становится оправданным в контексте становления новой, антропологической по своему характеру цивилизации, а также в направлении трансдисциплинарного развития современного образования.

Ключевые слова: *концепт, понятие, техносфера, техническая реальность, техника, уровни рациональности.*

Стаття надійшла до редакційної колегії 27.09.2012

